

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG'
E N G E D E L M É V E L . .

o o o o o o o o

Nro 16.

Költ Bétsben, Kis-Afzfz. Havának (Augustusnak)
23-dik napján 1796-dik Esztendőben.

Hadi Környülállások.

A' Bétsben fel-állítandó Szabad-sereg-
re nézve, következő summájú tetfzése
tétetett közönségessé Ő Felségének Aug.
13-dikánn az *Alsó-Ausztriai* Kormányfzék
által.

A' kik eszközök kívánnak lenni az
említett Seregnek fel-állítatására, vagy
olylyanok: 1.) A' kik, saját költségjeken
öltözködnek Katona-forma-ruhába 's fegy-
verbe, 's magok zsóldján katonáskodnak,

R

és még másokat is, mind ruhával 's fegyverrel fel-készítenek Katonaságra és zsoldal is tartanak, vagy pedig önnön jó szántokból pénzbéli segedelmeket adnak. Vagy olyanok 2.) A' kik, egyedül saját Személylyeket ajánlják fel Volontéroknak, oly magok kötelezése mellett, hogy mind ruha, mind fegyver, mind zsold, a' magokéból fog ki-telni. Vagy 3.) A' kik, vagy egyenesen Másoktól vagy közönséges fundusból kapnak ruhát és fegyvert: hanem magok tartják magokat. — Mind a' három rendbéliek, haladék nélkül könnyű gyalog Kompániákra: vagy ha az ajánlások meg-engedik: könnyű Lovas Svadronokra osztatnak fel, 's egyszeribe ki-küldődnek a' Ts. K. Seregeknek valamelyikéhez az ellenség ellen: mely ki-küldetés és hafzonra fordíttatás annál hamarébb meg-eshetik, mivel a' katonai gyakorlás és rendtartás, reájok nézve igen kevésből fog állani, 's hamar meg-taníttathatnak arra, a' közzéjek adandó egynehány olylyatén Tisztek által, a' kik már szolgáltak. Egyéb Tifztségekre, magok közzül a' Volontérok közzül fogja ki-nevezni Ő Felseége az érdemeseket. Ígértetik egyfersmind a' Volontéroknak: 1.) Hogy Békesség' idején is viselhetik az Uniformissokat, 's a' Tisztek közzülök, még a' Tsász. Sereg' Tisztjeinek jegyét is, mint ditső buzgóságjoknak betses izimerét. 2.) A' Tanulókból lett

Volontérok, ha most Stipendiumot (segedelem-pénzt) szednek, meg-tartják azt a katonai szolgálat közbenn is: ha pedig nem vólt még Stipendiumjok, leg-elsőben reményhetik őket azt, mások felett a' had után, ha különben az e' végre meg-kívántató tulajdonságok fel-találatnak bennük. 3.) Ha a' Státus' közönséges szolgálatjában lévő Személyek, meg-mutatják Bizonyság-Írásokkal, hogy ő reájok nem lesz szükség az Előljáróiknak egy darabig: fel-vétnek a' Szabad-seregbe, és nem csak meg-tartják a' mostani fizetések; hanem még bizonyos út is nyitnak magoknak, felsőbb rendű szolgálatjaira, a' Státusnak, mint a' milyenben most vagynak. — A' kik különben is kötelesek a' katonáskodásra: csak úgy vétnek fel Vontérok: ha magokat, saját költségeken fel-készítik, 's ajánlják, hogy kéfzek most mindjárt ki-menni a' hartz' mezejére, 's a' magokéből tartani magokat. — A' Bé-íratás' helyéül rendeltetett, a' fenn említett Kórmányszék' Házánál, a' Város' Kapitánynya 's egyfzersmind *Alsó-Ausztriai* Kórmányszéki Tanátsos Gróf *Kuefstein'* szobája. — A' Szabad-sereg' Formaruhája, még ezentúl fog meg-határozatni.

Gróf *Wurmser* fő-quártélylya, önnön maga Tudósítása szerént, a' Tridentumi Megyének *Alla* nevű Mező-városában vólt

Aug. 9-dikén nem meztse az *Athesis* vizétől: *Mészáros* Feldmarschallieutenánté pedig, *Bassano* nevezetű *Velentzei* kis Városban. Az *Athesis* (*Adige* vagy *Etsch*) vizének bal-meljékén, fel-felé szállította Gróf *Wurmser* a' maga Seregének egy részét, hogy *Quosdanovich* F. M. L. nak el érkezéséig annál inkább vizsza-tartóztat-hassa a' hegyekről az ellenséget.

Mántuábann erős Örizetünk vagyon; eleség is anynyi: hogy fél esztendőnél tovább meg lehet véle érne. Valamenynyi ostromhoz-való-munkát tettek vólt a' *Franziák*: mind el rontották azt a' *Miéink*.

Velentzéből írják, hogy az oda való Kormányfzék parantsolatot adott ki, mely fzerént, tartoznak minden Tornokokban leg alább két Harangozók lenni, kik közzül mindenkor vígyázzék egyik, és mihelyt hallándja a' jeladást: azonnal fel-költvénn a' Társát, félre verjék a' harangokat.

Nápolyból Júl. 26-dikán: — „A' táborok' nézéséből Júl. 21-dikénn érkezett ide vizsza a' *Korona-örökösse*; maga a' Király pedig, *Acton* Generálissal együtt Júl. 23-dikán, 's következő nap meg-jelent a' *Károly-Teátromábann*, a' hol igen nagy örvendezéssel fogadtatott. — *Kalábriából* és *Siciliából* mind úntalan érkeznek még a' *Volontérok*, kik, azonnal el szállítatnak innét a' táborokba.“

A' Ts. K. Sereg által, *Mántua'* környékén tett első diadalmas lépéseknek híre, oly mozgásokat okozott *Livornó*ban, hogy az odavaló Fr. Kormányozó Aug. 3-dikán egy Hirdetményt adott ki, a' melyben kemény büntetésekkel fenyegeti, a' kedvetlen hírek' terjesztőit, az ellenséges módra befzellőket, a' Nép' özfze-futásának eszközeit 's a' t.

Hogy a' Frantziák inkább el távoztathassák *Livornó'* partjaitól az ellenséges apró hajókat: egy ágyús Tartant járatnak fel 's alá a' Kikötőhely előtt, mely kisdud hajóokra, golyóbisokat tüzesítő kementzékét készítették. Anglus Tengeri Al-Vezér *Nelson*, értékre adatta az említett Tartánon lévő Frantziáknak, hogy ha el fogathatja őket: úgy fog velek bánni mint Gyilkosokkal.

Rómáról, következő értelmű Tudósításokat közölt a' *Bétsi Udvari Újság*-nak 20-dik Augustusi Darabja: „A' Fr. Közönséges-Társaságnak Olasz-Országi Ágensse *Cacault* Polgár, Júl. 29-dikénn érkezett *Rómába*, a' kit, négy más, a' Szép-mesterségekhez különössenn értő Fr. Bízatosok is követtek, és még ezekhez más hármak is várattattak, kik, a' Fegyvernyugvaskötésben ígért mesterséges műveket meg-válaszszák 's el küldjék *Rómából Párisba*. A' *Florentziai* Frantzia Követ *Miot*, míg *Rómában* mulatott, meg-lá-

togatott minden Cárinalisokat, kik mindnyájan vizsza-adták néki a' látogatásbéli költsönt. Július' 28-dikán bútsúzott el a' Sz. Pápától, 's ismét vizsza-tért *Floren-tziába.*"

Neuwiedből Aug. 4-dikénn: — „*Ehrenbreitstein* Várából szakadatlanúl tüzel ki az Örizet, az ellenség' Munkássaira. Ma szállítottak a' Frantziák, a' Vár' erány-nyábann készültt Battériájokba, ostrom-ágyúkat, melyek között a' leg-kissebbek 30; a' leg-nagyobbak pedig 48 ágyúsok.“

Frankfurtból Aug. 6-dikánn: — „Két naptól fogva, egy lövés se' esett *Mogun-tziánál*: *Mannheimnél* sem.“

Frankfurtból Aug. 5-dikénn: — „Az itt lévő Fr. Katonaság, két tábort állított fel szalma-kunyhokból: egyiket, a' *Hanau* felől való vidékenn; másikat pedig, az úgy nevezett *Apothecker-Hofon*, mely végre, sok kerti-épületeket által kellett engedni a' Frantziáknak, kik mindennap tesznek afféle gyakorlásokat, melyek, a' *Sántz- és Vár-falakon* való erőszakos bé-rontásra esz-közül szolgálnak. *Duvignot* Generális, a' ki, *Darnaud'* helyébe lett itt *Kommen-dánszá*, oly értelmű parantsolatot tette ma közönségessé, hogy Minden, a' kinél még valami fegyver vagyon, el ne mülassa azt, 48 órák' el forgása alatt beadni: mert különben ház-visgálások fog-nak tartatni, és a' kinél fegyver taláta-

tik: az, példásan meg-büntettetik. Kereskedő *Bethmann* Atyafiak, *Lipsiából* 3 száz ezer lívert küldöttek a' Frantziák által ki-vetett adónak pótlására: költsönn is vesznek ott fel pénzt, *Frankfurt* Városá' számára. *Moguntzia* és *Frankfurt* között, Hajó-hidakat állítottak fel a' Fr. ák, *Flörsheimnél* és *Sündlingennél*. Még nintsenek eddig nékiek helyben oly nagy ágyúik, melyekkel ostromolhatnák *Moguntziát*.

Prágából Aug. 12-dikén: — „*Eger* nevezetű Városunknál, mely, a' Frankóniai Kerülettel határos szélin fekszik *Tseh-Ország*nak, feles számú Seregofztály gyülekezik özfze; 's a' Gr. *Wartensleben'* Korpusának is egy tsapatja, ott állapotdik meg.“

Regensburgból Aug. 16-dikánn: — „A' Sz. Háromság-hegyére, mely a' *Duna'* túlsó meljékei szomszédságunkban fekszik, 4 hat fontos ágyúik szegeztettek ki tegnap. — A' *Thurni* és *Taxisi* Hertzegség' Örököse, el utazott innét tegnap Fellelégestől.“

Regensburgból Aug. 17-dikénn: — „A' múltt Szombaton nem melzfze *Sulzbachtól* jó forma tsatázások voltak, melyekben, a' Tsászári Katonaságnak szolgált elébb a' szerentse; hanem annakutánna el kellett vonni magát a' nagyobb számú ellenség elöl. — A' mint jött ide a' híre, *Károly* Fő-Hertzeg' quártélja *Gri-*

Szenfeldben vagyon, mely *Mező-város*, *Felső-Baváriában* fekszik az *Ilm* vize' meljékénn. "

Augsburg Városából Aug. 13 dikánn: „A' mely posta, tegnap indult innen *Mindelheim* felé: ismét vízfzta tért. Az Útazók bezzélik, hogy *Mindelheim'* környékén, a' *Frantziák* és *Conde* Hertzeg' serege között ütközet vólt, melybenn a' *Conde* Hertzeg' vezérlése alatt lévö Kiköltözttek sokat vesztettek ugyan: de tsak ugyan végre ök lettek a' diadalmasok. "

Augsburgból August. 16-dikánn: — „Tegnap, *Károly* Fő-Hertzeg, egy parantsolatot intézett a' maga *Ármádiájához*, mely parantsolatnak az a' tzélja, hogy ezen *Városnak*, se' birtokaira, se' *Lakosaira* nézve leg-kiszebb bántódása se' legyen a' *Ts. K. Katonaságtól*. "

„Tegnap, egynehány ezerezen takarodának el a' mi vidékünkön, *Ts. K. Gen. Frölich'* *Korpusából*, *Conde* Hertzeg' segítségére. "

A' *Baváriai* *Választó-Hertzeg*, elköltözött a' maga lakó- *Városából* *Münchenből*, *Tseh-Országonn* által, a' *Saxóniai* *Vál. Hertzeg'* *Lakó-Városába* *Dresdába*.

Darmstadtból a' *Frantziák*, következő Személyeket vittek el *Kezeseknek*: *Lehman* és *Gazert* *Belső-Tanátsosokat*; *Brode* és *May* *Kormányzéki-Tanátsoso-*

kat; 's *Werner*, *Cumerz* és *Cavoldi* Ober-
tereket.

Spanyol - Országból —

A' *Cádixi* Kikötőhelybe két Staféták
érkeztek vólt Jún. 24-dikénn *Mádrítból*.
Egyik által, *Minorca* nevű Katona-hajó
Kapitánynya oly parantsolatot vett, hogy
száljon tengerre haladék nélkül, és a' pe-
tsét alatt lévő Rendeléseket, melyeket
hasonlóképpen a' Staféta vitt néki, tsak
a' tengeren nyissa fel. A' másik Staféta,
Richery Fr. Admirálishoz vólt küldve a'
Fr. Követtől, oly parantsolattal, a' mint
hallatott, hogy induláshoz készítse magát.

Frigyes - Belgyiomból. —

Ismét egy Ánglus Hajóssereg jelent
meg *Batávia'* szélein, mely arra vígyáz,
hogy a' különböző Kikötőhelyekben lévő
Batáviai Hajósseregofztályok magokat ne
egyesíthessék.

A' mely Református Prédikátorok meg
nem esküdtek az eleikbe szabott újmódi
esküvéssel, meg fosztattak hivatalyoktól.

A' földi, vagy szárazon vitézkedő se-
rege ezen Közönséges-Társaságnak, hozzá
számlálván a' *Batáviai* zsoldonn lévő 25
ezer Fr. Katonaságot is, megy mind öz-
sze negyvenkilentz ezerre. A' tengeri ere-
je pedig *Batáviának*, áll: 28 lineai, rész-
szerént 74, részszerént 68, részszerént 56

ágyús hajókból; huszonkét Fregátokból; 23 Korvett-ekből; és 17 kisebb hajókból. Ezek között, a' *Texeli* Kikötőhelyben, *Winter* Admirális alatt, 9 líneai hajók, két Fregátok, és 7 Korvettek fekszenek.

Frantzia-Országból. —

A' mostani igazgatás' formája fzerént fenn álló Kormányfzék (Direktórium), 3 fertály esztendőket töltött már el hívtal-jában, Júliusnak 29-dikénn, a' midőn *Reveillere-Lepaux* leve a' 4-dik fertály esztendőre Direktóriális Elölülővé, *Carnot* után.

Párisból Júl. 31-dikénn: — „Tegnapelőtt, egy Kurír érkezett ide *Bétsből* a' *Spanyol* Követhoz.”

Elegyes Tudósítások.

Konstántzinápolyból Júl. 10-dikén: — „A' Fr. Követ, mind el botsáttatta a' Török Udvarral önnön szolgálatjából a' Kiköltözött Fr. Tiszteket. — A' *Roméiai* pártosok még is szaporodnak, és sok dolgot adnak a' Portának. — *Persiabann* az Oroszok, mindég nagyobb nagyobb előmeneteleket tesznek.”

A' *Batáviai* Nemzeti-gyűlés' egy Tagjának — *Dordrechtből* valónak — a' Felesége, 5 élő Fiakat szült.

Az *Ausztriai* Birodalomhoz újjabban járult *Lengyel* Birtokok' hódolásának, a'

Felség' nevében való el fogadására, Aug. 9-dikén érkezett bé Hertzeg *Auersperg* Károly *Krakko* Városába, a' hol fényes Bíztoóságához illő tzeremóniával és indúlattal fogadtatott.

A' *Római* pénzverő-házból 1,100,000 Scudi szállítódott el Júl. 28-dik éjtszakáján *Imolába*, a' hol várták vala már azt a' Fr. Kommisszariusok, mint a' Fegyvernyugvás' váltságának.

A' Tudományoknak Olasz-Országgi állapotjáról közlöttünk mostanság két rendbéli Előadásokat: azokhoz tartozik még az is, a' mi itt következik:

Leg első helyet érdemlenek a' Litteraturában azon törekedéseik az Olasz Tudósoknak, melyeket, a' Régiségek' megvilágosítására, és a' nemesebb mesterségeknek elő-mozdítására fordítanak. A' festett és faragott remek-képek megmutatják, minémü Mesterek éltek ezen Országnek néhai virágzó idejében. A' *Herculánumban* találtatott Régiségek, *Tischbein'* directiója alatt igen gyönyörűen jönnek ki. (Készül ezen igen drága munkának mássa Német-Országban is óltsóbb költségen.) — *Rómában Visconti*, fáradhatatlan a' Régi Emlékeztető-köveknek, faragott 's festett-képeknek, Vásáknak 's a' t. ki-adásában. Cárdinális *Borgia'* Museumának Elöljárója *Zoega* Úr, ki már esméretes a' régi Egyiptomi Hieroglyphok, pénzek 's a' t. körül

tett vizsgálásiból, most egy munkán dolgozik, melyel a' Hieroglyphok és Obeliscusok magyarázatjából bizonyossá teszi, hogy (a' mit mások is vettek már észre) az Egyiptomiak, *Psammetichus*tól nem vették az Író-betűiket, hanem későbbenn a' kereskedés által találták fel azokat. *Luigi Bossi Májlánci* Kánonok is, tudós, és méjj látást mutató észre-vételekkel telyes munkát adott ki a' Régiségekről, 's Fenn-Írásokról, melynek még csak egy része jött ki. *Máltábann* is a' Nagy Mester Könyvnyomató-műhelyében jöttek ki, egy *Marchese Barbaronak*, bizonyos ásások' alkalmosságával talált pénzekről, 's egyéb régiségekről való értekezései. — A' *Florentziai Képiró-Oskolának* kezdetétől fogva egész-fenn a' mostani időkig való történeteit kiadták *Pagni*, és *Bardi* Mesterek 122 réz metszésekkel. A' históriai előadást, ama' híres *Bibliothecárius Lastr*i készítette, melybenn a' *Sienai* és *Pisai Képiró-Oskolákról* úgy emlékezik mint a' *Florentziai*nál régibbekről. A' mostani legnevezetesebb Képiró *Rómában Landi* Gáspár; a' Kép-faragók között pedig első, *Canova* Antal.

Magyar Ország.

Benyovszky Reg. jének egy Kompániája, mely 182 Legényekből 's legnagyobb részént Rekrutákból áll, *Nagy-Vá-*

radonn jövén által fel-felé, meg-pihent ott Júl. 28-dik 's 29-dik napjain, mely napokon, a' nemes érzésű Lakosok által meg-vendégeltetett a' Köznép a' piatz-közepénn egy nagy tsürben, a' Tisztek pedig magános házaknál.

Pápáról Aug. 18-dikánn: — „*Pápa* körül az élet jól fizet, a' kenderék roszszak. A' *Balaton* mellett a' szőlő-hegyeket nagy részént a' jég el verte. Oly nagy jég-darabokat ritkánn lehetett látni: embereket is sértettek meg; állatokat pedig meg is öltek. Nappalaink igen melegek; este és éjtszakánként pedig ősz hidegeink vagynak, a' honnét a' hideglelések, a' hasmenés, és egyéb nyavaják nem ritkák; annyival is inkább, mivel a' piatzokonn szabadonn árúlatnak az éretlen gyümölcsök.“

Pestről Aug. 19-dikénn: — „*Grassalkovits* Ö Hertzegsége' *Gödöllei és Hatvani* Dominiumainak érdemes Inspector *Kováts* Imre Úr, noha már ez előtt is a' gazdasághoz való különös értését és fáradhatatlan iparkodással egybe-kötöttetted kedvét több izben tette nyilvánvalóvá: de leg inkább tavaly esztendőben a' *Zagyva* víze' regulázásabéli próbáját oly szereztsésen kezdette, hogy már ez idén három anynyi szénát takarított mint más esztendőkben. A' *Gombosi* Pufztáról *Hatvanig*, az *Uraság'* malmáig, másfél ölnyi szé-

lességü Tsatornát (Canálist) ásatott, mely által a' kár-tévő víz meg-határozottatott, a' posványosságok ki-száradtak, a' zombékok s Nádasok ki-írtattak. Tapasztalván ezen intézeteinek nagy hasznát, ugyan azon vizet jövő esztendőben, *Hatvántól* egészfzen a' *Félszarasi* határig fogja egy tsatornába szorítani, a' hol ismét nem csak Ö Her-tzegeének, hanem a' Publikumnak is nagy hasznót fog hajtani.“

„Ezen bölts és követésre méltó példát kívántam a' *Hírmondó* által Magyar Ha-zánkban közönségessé tétetni, hogy a' kik-től ki-telik, követvén a' jó példát, akár magoknak, akár Uraságjoknak, mások' kára nélkül, tetemes hasznót hajtani tar-tsák kötelességjeknek.“

Béts.

A' múltt Vasárnap tartatott jeles In-nepe' alkalmatosságával Nemzetünk' első Keresztyén Királylyának Szent *Istvánnak*, az itt lévő Catholikus Magyarorságnak kö-zönséges Lelki-Tanítója *T. Budai Isau-rus* Kaputzínus Szerzetbéli Atya, maga prédikállott a' T. T. Kaputzínusok' Tem-plomábann, *Makabeusok* 2-dik Könyve' 15-dik Részének 14-dik w. éből, a' hol is ezek az Igék olvastatnak: Ez az Atyafiak-nak és az Izráel Népeének Szeretője. *Sz. Ist-vánra* alkalmaztatván ezen Igéket, a' bölts és jó szívü Prédikáló, meg-mutatta, hogy *Sz. István*, atyafiságos szívettel viselte-tt a' maga Nemzetéhez, mert Keresz-

tyénné tévénn azt, józan szabadsággal és egyenlőséggel boldogította, oly szabadsággal, mely, a' jóra intő, 's a' bűn' rabságától meg-szabadító Törvényekenn; oly egyenlőséggel, mely, a' különböző Tagokból is egy testet formáló szereteten fundáltatik.

Gróf *Wurmsert*ől második Kurírúl küldtetett Báró *Vincent* Májort és Flügeladjutánst Oberstlieutenántságra és Generál-Adjutánsságra emelte Ő Felsége.

Ki vólt hirdetve *Hírmondónkbann*, hogy Ő Felsége' rendeléséből a' F. Magyar Kamarának hét Kerületbéli Erdő-Inspektorokra vagyon szüksége: mely ki-hirdettetésbenn az a' tzelja vólt kiváltképpen a' F. Kamarának, hogy ily szép és örökös hasznú hivatalokra alkalmas Hazafiak jelenthessék magokat. Már megvagnak téve mind a' hét Kerületekbe kívántatott Erdő-Inspektorok, még pedig minthogy tsak olyanok lehettek azokká, kik, az erdővel való bánásnak tudományát fundamentomosann értik: lettek ehez képest: Chrenko; Schaarer; Preufzler; Groszkopf; Littmann; Seidl; Rauch és Hoffmann nevezetűek. Az utól említett, Földmérője vólt *Liptó* Vármegyének.

* * * * *

Híradás.

Az a' buzgó szeretet, melyből minden Hazafi, töle ki-telhetőképpen tartozik Hazájának boldogulását munkálódni, in-

dított engemet is arra, hogy Hazám eránt viseltető fizives indulatomnak zsengejéül, az Afzfzony-nemnek nyavalyáiról és azoknak orvoslásokról egy munkát készítsek. Magába foglalja ezenn szinte már egészzen készenn lévő munkám, a' Szüzeknek, Magtalanoknak, Terheseknek, Szülőknek, Szoptatóknak, Özvegy és Koros Afzfzonnyoknak nyavalyáikat és orvoslását az Orvosi tudománynak mai időbéli meg-jobbítatása szerént. Igyekeztem úgy írni, hogy Orvos Társaimnak emlékeztető, magának pedig az Afzfzony-nemnek, életét és magatartását igazgató könyvül lehessen, és így mind az Orvos mind a' Nem-orvosoknak számokra. Előre-fizetést nem kívánok: de minthogy az Orvosi Könyvek még eddig kevés kezek között forgottak, és a' Magyarok tsak Magyar-Országban maradnak: azért is szükség előre a' nagyából tudni, mintegy mennyinyi nyomtatványra lehessen terjeszkedni. E' végre kérem a' két Hazábann lévő Könyváros és Könyvkötő Urakat, hogy Nóvembernek végéig, a' magokat előre jelentő Urakat 's Afzfzonyságokat fel-jegyezni, és leg-alább'tsak számokat ide *Pápára N. Zsoldos György* Könyváros Úrnak meg-írni méltóztassanak. Nyereséget használhatásom érezhetésénél, egyebet nem óhajtok. *Pápán Aug. 18-dikán 1796. Zsoldos János mk. Orv. Doct.* és a' *Jenai Természet-visgáló Tarsaságnak egyik Tagja.*